

ТМ	Г. XXXIII	Бр. 1	Стр. 201 - 214	Ниш	јануар - март	2009.
----	-----------	-------	----------------	-----	---------------	-------

UDK 659.3/4:316.658] : 323.1(=163.41)

Прегледни научни рад
Примљено: 3.2.2009.

Слободан Вуковић
Институт друштвених наука
Београд

УЛИЦА ВАСЕ МИСКИНА, МАРКАЛЕ, РАЧАК: ДОГАЂАЈИ С ОБАРАЧЕМ*

Резиме

У чланку се анализирају неколико догађаја с обарачем, односно догађаја који су у евро-америчким медијима покренули лавину оптужби против Срба и Србије, подржану од западних званичника. Догађаји као што су улица Васе Мискина и Маркале су заправо злочини муслимана против сопственог народа а приписани Србима. После њих бомбардовани су босански Срби или су увођене санкције Србији. Следећи догађај који се анализира је случај Рачак. Међународни званичници и посматрачи конструишу наводни српски злочин против цивилног становништва у чему су имали и помоћ „неутралних“ посматрача. Случај Рачак послужио је за оправдање НАТО агресије на Србију. Након свих ових догађаја, као што је познато, званичници „међународне заједнице“ покренули су кажњавање Срба и Србије.

Кључне речи: Васе Мискина, Маркале, догађај с обарачем, антисрпска пропаганда, Срби, кажњавање

У чланку се испитује како су, након антисрпске пропаганде у евро-америчким медијима о којој је било речи на другом месту,¹ која је само била копија старе аустроугарске и коминтерновске пропаганде, медијски пропраћена неколико „догађаја с обарачем“ (trigger event). Будући да се та пропаганда у основи заснивала на Шмитовој (Carl Schmit) парадигми пријатељ-непријатељ по којој су Срби пред-

idn@eunet.yu

* Рад на пројекту 149020, који финансира Министарство науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Вуковић, С. (2007), *Како су нас волели: Антисрпска пропаганда и разбијање Југославије*, Stilos, Нови Сад.

стављени као Зло, није било тешко приписати им и оно што нису учинили.² Прецизније речено, сви ови догађаји, односно злочини, који су били унапред испланирани или им се медијски садржај мењао и прилагођавао трнутим политичким потребама њихових наручилаца, били су приписани Србима. Након њих је, по правилу, против Срба покренута НАТО војна машинерија за њихово, такође унапред припремљено, кажњавање. Затим, у производњи многих од ових догађаја учествовали су западни званичници или су се они дешавали под њиховом директном или индиректном контролом.

Све оптужбе, како раније тако и касније, евро-америчких званичника против Срба – а подржане у медијима или, пак, обрнуто током деведесетих – биле су плод структура дугог трајања,³ или пак идеолошки производи,⁴ чија је функција била њихово довођење на оптуженичку клупу, а затим и кажњавања. А све из разлога да се што ефектније, пред сопственом јавношћу, оправдају ранији и каснији потези против њих. Они су добили невиђену медијску пажњу, посебно ако имамо у виду да се политичко одлучивање, чак и оно на највишем нивоу, доноси и на основу информација добијених из медија или се, пак, такве информације наручују како би се оправдали планирани потези. Зависно од потребе и самог случаја, у његовој производњи једном су предњачили медији а други пут званичници. Зарад те производње случајева посебно су коришћена инсценирана масовна убиства, почињена од муслимана а приписана Србима, која су се по правилу дешавала у преломним тренутцима, односно када је „међународна заједница“ требало да донесе кључне одлуке против Срба. Готово да је идентично било кад су на ред дошли Косово и Метохија.

Познато је, како тада тако и сада, да су сва та инсценирана, а нарочито масовна убиства у Босни и Херцеговини (улица Васе Мискина и први и други злочин на пијаци Маркале), поводом којих се дигла невиђена медијска бука и након којих су Срби кажњени, била од стране муслимана режирана као представа за медије. Она су од самих почетака (1992) америчкој администрацији била позната – али је она о томе ћутала. То потврђују следеће чињенице. У анализи Од-

² Вуковић, С. (2008), „Парадигма пријатељ-непријатељ: модел антисрпске пропаганде 90-их“, *Социолошки преглед*, год. 42, бр. 3, 273–276 (<http://www.socioloskipregled.org.yu>).

³ Бродел, Ф. (1992), *Списи о историји*, СКЗ, Београд, 83-138 [Braudel, F. (1969), *Ecrits sur l'histoire*, Paris].

⁴ Фуко, М. (2005), *Рађање биополитике: предавања на Колеж де Франсу 1978–1979*, Светови, Нови Сад [Foucault, M. (2004), *Naissance de la biopolitique. Cours au Collège de France /1978–1979/*, Gallimard]

бора за тероризам Републиканске истраживачке комисије Сједињених Држава (која је дуго времена била недоступна широј јавности) јасно се наглашава да „Иран и његови савезници користе насиље у Босни и Херцеговини као оскочну даску за лансирање цихада у Европи“, односно да се муслимани Босне и Херцеговине већ дуго сматрају покретачима продора милитантног ислама у Европу. Затим, да постоји чврста сарадња између муслиманске владе у Сарајеву и званичног Техерана. Осим тога, догађања у Сарајеву (страдања цивила) су, према мишљењу Републиканске истражне комисије, организовали муслимани. Прецизније речено, многи од тих муслиманских бораца обучавани су „у исламистичким терористичким организацијама, и почели да чине многе злочине, укључујући ‘неке од најгорих крвопролића данас’, против муслиманских цивила у Сарајеву“. Сва та убиства и експлозије биле су „у ствари ‘представе’ за западне медије, које су организовали сами муслимани, како би се драматизовало стање у граду“ и како би се „задобиле симпатије и војна интервенција“. Наводи се и један пример: српске снаге су (20. јуна) заробиле „један вод муслиманских специјалаца обучен у српске униформе, који су били на путу да нападну муслиманске положаје са српских линија“. Американцима је такође било познато да се босански муслимани наоружавају из Ирана (преко Загреба).⁵ Слично је, почетком 1993, изјавио и генерал Морион (Philippe Morillon) новинарки *Le Monde-a*: „Босанско председништво овде, свесно, одржава сукобе (...) који имају предност да скрећу пажњу светске јавности.“⁶ Али, на ту његову изјаву нико од европских и америчких званичника,⁷ који су водили кључну реч у Босни и Херцеговини, није обратио пажњу. Наравно, у највећој мери су је игнорисали и евро-амерички слободни медији.

Најкарактеристичнији од тих злочина, који су добили невиђену медијску пажњу, приписани су Србима, а реч је о инсценираним масовним убиствима у Сарајеву у улици Васе Мискина 27. маја

⁵ „Иранска одскачна даска за Европу“, документ, *Нова српска политичка мисао*, vol. XIV, no. 1-2, 335–377 (Iran’s European Springboard, Task Force on Terrorism and Unconventional Warfare, Republican Research Committee, U. S. House of Representatives, Washington, D. C. 20515, September 1992); такође: Кољевић, Н. (2008), *Стварање Републике Српске*, том I, Службени гласник: Службени гласник РС, Београд, 271-282.

⁶ *Le Monde*, 4. 2. 1993; нав. према: Merlino, Ž. (1994), *Istine o Jugoslaviji nisu sve za priču*, Kontekst, Beograd, 106 [Merlino, J. (1993), *Les vérités yougosaves ne sont pas toutes bonnes à dire*, Editions Albin Michel, S. A. Paris].

⁷ О утицају Сједињених Држава на збивања у другој Југославији види: Вуковић, С. (2000), „Сједињене Америчке Државе и разбијање Југославије“, *Социолошки преглед*, год. 34. бр. 3–4, 83–98 (<http://www.socioloskipregled.org.yu>).

1992, за која се одмах посумњало да их нису учинили Срби,⁸ а ту је и „гранатирање“ у време посете Дагласа Херда (Douglas Hurd), 17. јула, ‘експлозија на гробљу’ (4. август) и убиство продуцента *ABC*-а Дејвида Каплана (David Kaplan) 13. августа 1992. године.⁹ У свим тим случајевима артиљерија српских снага била је ван домаћаја, а и оружје које је употребљено против жртава није било оно за које су босанске власти и западни медији тврдили да је употребљено.“ У сва три случаја злочине су починили муслимани.¹⁰

Затим долази масакр на пијаци Маркале 5. фебруара 1994. године. Том приликом погинуло је 58 лица а 142 рањено. Генерал „Роуз (Michael Rose) је прво, 5. фебруара изјавио да он ‘верује’ да су гранате (у множини) испалјене са српских положаја“. Сутрадан је изјавио „да су анализе завршене и да је ‘немогуће рећи ко је испалио гранату’ (једну!). То је потврђено истог дана и у званичном саопштењу генералног секретара УН.“¹¹ Срби су тражили да се формира независна комисија која би испитала случај. Али, „представник Стејт департмента изјавио је да је ‘јасно да босански Срби, тражећи комисију желе да скрену пажњу међународне заједнице са стратегије у Сарајеву’.“¹² У званичном саопштењу УНПРОФОР-а речено је да нема поузданих доказа која од зарађених је то страна учинила, иако је постојао тајни извештај, који је сакривен, да су злочин починили муслимани. Све се до детаља поновило и кад је реч о подметнутој експлозији на пијаци Маркале 27. августа 1995. године. У оба ова случаја злочин је починила муслиманска влада,¹³ зато што је основна карактеристика борбе босанских муслимана демонизовање Срба, а то је, према Едварду Херману (Edward S. Herman), проистекло из њиховог основног циља „како би им НАТО прискочио у помоћ бом-

⁸ D. Doyle, *Independent*, August 28, 1992.

⁹ Реч је о следећим случајевима: на сахрани двоје деце 4. августа 1992. у Сарајеву дошло је до експлозије и пуцњава на гробљу; приликом посете тадашњег премијера СР Југославије Милана Панића Сарајеву, 13. августа 1992. године, погинуо је Дејвид Каплан, члан његове пратње и продуцент америчке ТВ мреже *ABC*. Светски медији објавили су да су убиство и масакр на гробљу починили Срби; америчка администрација, иако је знала истину, тј. да то нису они починили, вест није демантовала.

¹⁰ „Иранска одскочна даска за Европу“, документ, *Нова српска политичка мисао*, vol. XIV, no. 1-2, 335-377; такође: Кољевић, Н. (2008), *Стварање Републике Српске*, том I, 271-282.

¹¹ Кољевић, Н. (2008), *Стварање Републике Српске*, том I, 424.

¹² Исто, 425.

¹³ Масакр у улици Васе Мискина и на сарајевској пијаци Маркале починили су муслимани, а приписан је Србима – види: I. Ramonet, *Le Mond diplomatique*, Mars 1994; затим: Behan, M. (1995), „Mediji kao izazivači požara“, у: *Srbija mora umreti*, „Filip Višnjić“, Beograd, 101-102; Gregory, C. (1995), „Joint U. S. Muslim War Against the Serbs – U. N. as Puppet“, *Strategic Policy*, no. 7-8.

бама“ – за то су били спремни и „да убијају припаднике сопственог народа“. То је највише дошло до изражаја „у суровом бомбардовању сарајевских цивила у три случаја масакра: 1992 (‘у реду за хлеб’), 1994 (‘пијаца Маркале’) и 1995 (‘други масакр на пијаци’)“.¹⁴

Светски медији су, на основу у јавности успостављене парадигме и мига Стејт департамента, на сва звона објавили да су све то починили Срби, њих представили као злочинце који убијају мирне грађане у реду за хлеб, и то упркос чињеници да сви расположиви подаци, како тада тако и касније, говоре да они то нису починили. Када су се, на самом почетку, појавиле озбиљне сумње у податак да су злочин починили Срби, најутицајнији амерички медији настојали су да то заташкају.¹⁵ Заташкавање ових, као и многих других у медијима изрекламираних злочина наставиће се, односно ниједан од њих, због страха од откривања починилаца, неће бити процесуиран од судства Босне и Херцеговине или Хашког суда.

Оно што у овом случају, као и у многим другим, збуњује јесте мисао да је, на први поглед, сваком разумном човеку заиста „изгледало невероватно да би муслиманско вођство могло да убија своје људе ради стицања политичке добити“, чак и ако чињенице несумњиво воде у томе правцу. Наравно, сумњу је могло да изазове то што су ти „масакри били временски крајње повољно припремљени да би утицали на одлуке НАТО-а и УН да се снажније интервенише на страни босанских муслимана. Али, важније од тога јесу чињенице да су бројни УН званичници и виши западни официри тврдили да постоје уверљиви докази да је у сва три случаја реч о акцијама које су планирали и извели босански муслимани.“¹⁶ То је било свима познато, али ништа није помогло – Срби су у сва три случаја били кажњени.

У једном другом случају *Herald Tribune* је известио да, према извештају јединице УН, „босанска армија снајперима гађа властите људе“,¹⁷ али се на то, као и у ранијим случајевима, нико није освр-

¹⁴ Herman, S. E. (2006), „The Approved Narrative of the Srebrenica Massacre“, *International Journal for the Semiotics of Law*, Volume 19, No. 4, p. 417.

¹⁵ Дејвид Бајндер (Binder) свој чланак о могућем учешћу муслимана у сарајевским масакрима није могао да објави у *New York Times*-у, него је то учинио на другом месту – види: David Binder, „The Balkan Tragedy: Anatomy of Massacre“, *Foreign Policy*, no. 97, Winter, 1994-95; David Binder, „Bosnia’s Bombers“, *The Nation*, October 2, 1995.

¹⁶ Herman, S. E. (2006), p. 417. Као добро сумарно сведочанство о овим „самоизазваним злочинима“ види: *Senate Staff Report of January 1997*, on „Clinton Approved Iranian Arms Transfers Help Turn Bosnia Into Militant Islamic Base“, <http://senate.gov%7etpc/releases/1997/iran.htm#top>; види такође: Cees Wiebes, *Intelligence and War in Bosnia, 1992-1995*, Lit Verlag, London, 2003, pp. 68-69.

¹⁷ Mice O’Connor, „Bosnian Army sniped at own people, UN unit says“, *Herald Tribune*, August 2, 1995.

тао. Да је, на пример, један медиј то објавио о Србима, то би већ сутрадан сигурно пренели, и понешто додали, готово сви евро-амерички медији. Свима је било познато (и медијима и званичницима) да су се ови муслимански злочини према сопственом народу заиста по правилу дешавали пре преговора или након пропалих конференција о мирном разрешењу босанскохерцеговачког сукоба. Они су били у функцији притиска на Србе, вршени су уз сагласност западних влада и свесрдну помоћ њихових обавештајних служби. Западни медији су то, такође, подржавали. Таквих злочина – које су починили муслимани а западни медији их, уз прећутну или јавну подршку својих званичника, приписали Србима – има на десетине. Деманти и каснија открића западне званичнике и њихове медије нису нимало занимала, и најчешће су остали мртво слово на папиру.

Ово потврђује и податак да је за други масакр цивила на пијаци Маркале Бил Клинтон (William J. Clinton) пожурио да оптужи Србе, како би оправдао њихово будуће кажњавање, иако су му били доступни подаци и америчких и енглеских обавештајних служби да су то учинили муслимани. Ово потврђује официр војске САД Џон Е. Среј (Jonh E. Sray), који је током овог масакра (Маркале) био у Босни као део обавештајног одељења САД у Сарајеву; он је наговестио да су у инциденту вероватно учествовали званичници босанских муслимана.¹⁸ Али, то није вредело – оптужба је већ раније била написана.

Непосредно након тих оптужби „међународне заједнице“, односно моћних сила Запада, СР Југославији су биле, а тиме и целом српском народу, наметнуте политичке, економске, културне, научне и спортске санкције, а затим су уследиле и војне акције НАТО алијансе. У остваривању тих унапред утврђених циљева нису их зауставили ни деманти, као у случају када је утицајни лондонски *Sunday Times* у наслову објавио: „Срби нису криви за масакр, експерти УН упозоравају да је граната била бошњачка“.¹⁹

У овом, као и у многим другим случајевима, оптужбе светских моћника и креатора јавног мњења против Срба добијале су редовну несебичну помоћ „неутралних“ међународних посматрача или миротвораца, који нису ништа друго до испоставе њихових влада, а брину пре свега о својим хонорарима или интересима послодаваца. Њихови најчешће лажни извештаји биће рекламирани на сва звона а ев-

¹⁸ Sray, E. J. (1995), „Selling the Bosnian Myth to America“; види: Beware, B. (1995), *Foreign Military Studies*, Fort Leavenworth, Kansas, October (<http://leavenwww.army.mil/fmso/documents/bosnia2.htm>).

¹⁹ *Sunday Times*, October 1, 1995.

ро-амерички званичници и медији даваће им пун легитимитет. Једном ће то бити прећуткивање или заташкавање (сакривање извештаја) стварних починилаца злочина (улица Васе Мискина, Маркале и многи други),²⁰ други пут директно саучесништво (Вилијам Вокер /William Walker/ – Рачак), односно обезбеђење „догађаја с обарачем“, неопходног за правдање почетка бомбардовања Србије; после тога ће бити, као и у другим ситуацијама, измишљани нови разлози²¹ или исценирани нови догађаји.

У извештају сенатског комитета Републиканске партије у америчком конгресу од 12. 8. 1998, стоји: „Планови за интервенцију НАТО-а, предвођени Сједињеним Државама, углавном су завршени. Једино што недостаје је буран догађај са усредсређеним и детаљним извештавањем медија, који би могли политички да покрену интервенцију...“²² За ово се побринула Клинтонова администрација: Кристофер Лејн (Christopher Layne) и Бењамин Шварц (Benjamin Schwarz) доказују да је управо она одговорна и „за косовску хуманитарну кризу и за признавање ОВК као доминантне снаге на Косову“.²³ Током бомбардовања СР Југославије разлози за војну интервенцију НАТО-а биће преименовани (што је касније чињено у Ираку) – оно ће се у пропагандној реторици правдати хуманитарном катастрофом на Косову и Метохији, што су сви евро-амерички медији у потпуности подржавали; супротно чињеницама, Шиптари су покрајину почели да напуштатју тек након почетка бомбардовања и српске реакције будући да је ОВК логистичку подршку НАТО бомбардовању пружала²⁴ и након позива НАТО-а да напусте покрајину.²⁵ У то време шип-

²⁰ „Прво испитивање кратера бомбе која је експлодирала на Маркалама“, по британском генералу Мајклу Роузу (Michael Rose) команданту снага УН у Босни и Херцеговини, „показало (је) да је она испаљена с босанске стране“, ово посебно ако се има у виду да су муслимани „склонили неке делове распрснуте мине пре него што су снаге УН стигле на место догађаја“. Али, то је заташкано – Roouz, M. (2001), *Misija u Bosni*, Tetra MG, Beograd, 66-69 [Roce, General Sir Miheal (1998), *Fighting for Paice*, The Harvill Press, London].

²¹ *Berliner Zeitung*, 14. März 2000; такође: *Il Manifesto*, „Osce lied a bout Racak“ 9. 4. 2000; Piter Bein, „Whyme must not frust NATO au DU“, *Internacional Conferenes Against Deplement Uranim Weapons*, Man choster, 4-5. 11. 2000; нав. према: Vljajki, E. (2001), *Demonizacija Srba*, „Nikola Pašić“, Beograd, 307-313 [Vljajki, E. (2001), *Demonization of Serbs: the Western Imperialism and Media War Criminal*, Revolt, Ottawa-Ontario-Canada].

²² Olševski, M. (2001), *Rat za Kosovo: novi boj Srbije na Kosovu*, Prometej, Novi Sad, 62 [Olschewski, M. (1999), *Der Krieg am Kosovo: Serbiens neue Schlacht am Amselfeld*, Nidda Verlag GmbH].

²³ Laxne, C. and Schwarz, B., „For the Record“, *The National Interest*, foll, 1999, p. 9; нав. према: Аврамов, С. (2008), *Геноцид у Југославију 1941-1945, 1991 ...*, том. II, 148.

²⁴ Walker, T. and Laverty, A., „CIA Aided Kosovo Guerrilla Army“, *Sunday Times*, March 13, 2000.

²⁵ *Le Figaro*, 20 avril, 1999.

тарског „принудног“ избеглиштва, да би се обезбедили докази против Срба, у прихватним логорима у Македонији и Албанији кружила је нарочита потерница у којој се нудило од 20 до 30 хиљада долара за видео снимак било каквих доказа српских зличина.²⁶

Пре расправе о догађањима у Рачку, након којих је Запад бомбардовао СР Југославију, неопходно је подсетити (иако је то добро познато) да су Сједињене Државе донеле одлуку о обарању власти у Београду²⁷ и тога ради успоставиле и сарадњу с терористичком ОВК.²⁸ Управо зато у производњи случаја Рачак главну реч водио је Вилијам Вокер, амерички генерал у пензији и шеф Косовске верификационе мисије,²⁹ који није тајио своје сврставање на страну ОВК³⁰ (он је, познато је, као амерички амбасадор у Ел Салвадору, организовао пружање помоћи тамошњој влади за гушење побуне и истовремено помагао контрашима у Никарагви против сандиниста). У производњи случаја Рачак Вокеру су свесрдно помогли Рудолф Шарпин (Rudolf Scharping), Мадлен Олбрајт (Madeleine Albright) и други евро-амерички званичници. Њима ће се придружити, како би се обезбедила „непристрасност“ и „легитимитет“ њихових изјава, руководилац финског тима патолога др Хелена Ранта (Helena Ranta), форензички стоматолог. У првом иступању, на конференцији за штампу (фински патолози одбили су да потпишу заједнички извештај финских, белоруских и српских патолога 29. јануара 1999, под изговором да је за то рано и да ће извештај накнадно доставити), одржаној у Приштини 17. марта 1999, где је представила Извештај експертског тима патолога ЕУ о догађајима у Рачку, Хелена Ранта рекла је да „није било индикација да су ти људи било што друго до ненаоружани цивили“. Такође је нагласила да је то њено „лично виђење“.³¹ Значи, у Рачку је извршен злочин. Она је заправо само потврдила претходно лансиране оптужбе Вилијама Вокера – он је на конференцији за штампу 15. јануара 1999. изјавио да, иако није адвокат, „на

²⁶ Olševski, M. (2001), *Rat za Kosovo*, 156.

²⁷ *Newsweek*, April 4, 1999; нав. према: Olševski, M. (2001), *Rat za Kosovo*, 47.

²⁸ Амерички изасланик Кристофер Хил (Christopher Hill) састао се, у Драгољубу, са језгром ОВК Рамом Бујом, Јакубом Краснићем и Хашимом Тачијем. Olševski, M. (2001), *Rat za Kosovo*, 48, 49.

²⁹ Према Тиму Џуду (Tim Judah), иначе заговорнику америчког интервенционизма, који оправдава бомбардовање СР Југославије, већина припадника верификационе комисије били су активни или пензионисани официри, иако су званично радили за ОЕБС, а такође има основа за претпоставку да су многи имали везе с обавештајним службама земаља из којих су долазили. Džuda, T. (2002), *Kosovo: rat i osveta*, Samizdat B92, Beograd, 210 [Judah, T. (2000), *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven, London].

³⁰ Olševski, M. (2001), 54.

³¹ Симић, И. (2006), *Истина о Рачку*, Чигоја, Београд, 498-504.

основу онога што сам лично видео (...) овде је реч о масакру који је врло близак злочину против човечности. (...) За тај злочин оптужујем југословенске снаге безбедности.“ Вокер је такође рекао да је реч о „заstraшујућем и веома озбиљном догађају“, који „личи на егзекуцију“ од људи који „не придају никакав значај људском животу“, и нагласио да то „превазилази све што је раније видео“.³²

Све ово су, под ознаком хитно, и без оградe, пренели сви светски медији – вест се данима вртела на светским радио и телевизијским станицама. Матијас Риб (Matthias Rüb) из *Frankfurter Allgemeine Zeitung*-а, као и у ранијим случајевима када је оптуживање Срба у питању, нижући лаж на лаж описује догађај: „Многе жртве су, сем тога, биле унакажене: смркане лобање, изрешетана лица, ископане очи. Један мушкарац био је обезглављен.“³³ Ово је био само увод у писање војне ревије *Bundeswehr 2000* у издању из 1999: „Већ смо једном успели да Југославију учинимо послушном: 6. априла 1941. Ми смо у блицкригу против Југославије разорили део Београда у подухвату ‘Суд кажњава’... Ми смо то доказали већ два пута у овом веку. Јунаштво је опет данас, као пре 50 година, врлина наших војника. Ми смо поново ту!“³⁴ Писање *Frankfurter Allgemeine Zeitung*-а је, у многим медијима, прихваћено као апсолутна истина. Поједини новински извештаји ипак су искакали, износили сумњу у овакво преликавање утврђене схеме и наговештавали да ту нешто „не штима“ (почев од места, броја погинулих, њиховог пола, старости, одсуства трагова крви, одсуства трагова зрна на стенама и слично),³⁵ а други, иако ретки, као на пример, извештач *Le Monde* Кристоф Шатело (Christophe Chatelot), исказали су чак недвосмислену увереност у нетачност навода албанске пропаганде и Вокеровог (усменог) извештаја изнетог на конференцији за штампу. Овај новинар је, између осталог, написао да је вероватније да су тела Албанаца погинулих у борбама с полицијом одасвуд донета у гробницу да би се створио сценарио ужаса, који свакако мора имати стравичан ефект на јавно мњење.³⁶ Рено Жирар (Renault Girard), из *Le Figaro*-а са лица места известио је да је највероватније реч о погинулим борцима јер је

³² Бета, 15. јануар 1999; Танјуг, 16. јануар 1999.

³³ Rüb, M. (1999), *Kosovo. Ursachen und Folgen eines Krieges in Europa*, München, p. 121; нав. према: Елзесер, Ј.(2004), *Ратне лажи. Од косовског сукоба да процеса Милошевићу*, Јасен, Београд, 75 [Elässer, J. (2004), *Kriegslügen. Vom Kosovoknflikt zum Milosevic-Process*, Kai Homilius Verlag, Berlin].

³⁴ Нав. према: Petrović Piroćanac, Z. (1999), *Izbrisati srpski virus. Mala enciklopedija rasizma i šovinizma na kraju milenijuma*, Jugoistok, Београд, 20.

³⁵ Nilolas de Braujo, Denis Remelet, „Le lynchage médiatique des Serbs“, *La Nation*, 11. avril 2008, 25. avr 2008, 9. mai 2008, 6. juin 2008.

³⁶ Chatelot, Christophe, „Massacre du vendredi 15 janvier 1999. Le morts de Racak int-ils vraiment été masacrés froidement?“, *Le Monde*, 21. janvier 1999.

Рачак био испражњен од људи.³⁷ Нешто касније и *Berliner Zeitung* пише: „Високорангирани европски представници ОЕБС-а располажу (...) сазнањима према којима 45 Албанаца нађених средином јануара у косовском селу Рачак није пало као жртве српског масакра над цивилима.“³⁸

Истина о Рачку, међутим, потпуно је другачија од оне коју је изнео Вокер и посредно на конференцији за штампу потврдила Хелена Ранте. Истражни органи Републике Србије утврдили су да је реч о борцима ОВК погинулим у борбама које су вођене 14. и 15. јануара са полицијским снагама, и да су на том месту њихова тела накнадно скупљена. На конференцији за штампу у приштинском Медија центру представници полиције известили су да су претходног дана вођене борбе са ОВК. (Да су Срби починили злочин, те конференције не би било.) Сем тога, српска полиција је акцију у Рачку против припадника батаљона „Садик Шаља“ 121. бригаде ОВК, унапред најавила међународним посматрачима.

Под којим су околностима Шиптари у Рачку нашли смрт фински патолози нису желели да се изјасне. Уз то, на основу целокупног „извештаја“ тог експертског тима није се никако могло закључити да су ти људи „ненаоружани цивили“, јер су за такву констатацију неопходна другачија криминалистичка и судска истраживања. Даље, српски и белоруски патолози прегледали су 16 тела а фински, српски и белоруски заједно 24 (фински патолози стигли су са седам дана закашњења); фински патолози нису имали примедба на поступак својих српских и белоруских колега. Према тим извештајима, на прегледаним телима „на улазним ранама нема трагова барутне експлозије“, што значи да су задобијене из даљине (у борби).

Према сведочењу новинара и припадника посматрачке мисије „локалитет је био под контролом ОВК“, затим „стоји чињеница да је ОВК провела насамо с лешевима читаву ноћ“ и „чини се да је брдо лешева на врху брежуљка било конструисано“. „Вероватно су неки мртви у војним униформама накнадно преобучени у цивилна одећа.“⁴⁰ Све у свему, српским и белоруским патолозима, припадницима посматрачке мисије и српским истражним органима западни званичници, произвођачи кризе, нису веровали. Нико од њих није се ни запитао о најгрубљим, одмах видљивим противуречностима.⁴¹

³⁷ *Le Figaro*, 20. јаневиер 1999.

³⁸ *Berliner Zeitung*, 13. März 1999; нав. према: Елзесер, Ј. (2004), *Ратне лажи. Од косовског сукоба до процеса Милошевићу*, 74-86.

³⁹ Симић, И. (2006), *Истина о Рачку*, 322-403.

⁴⁰ Olševski, M. (2001), *Rat za Kosovo*, 64-65.

⁴¹ Исто, 65.

Накнадним сведочењем, након обављеног посла, Хелена Ранта је изјавила: „Било је наравно притисака са различитих страна ... У начелу сам, за све време свог боравка у Рачку, инструкције добијала од немачког МИП-а. Амбасадор Кристијан Паулс (Christian Pauls) ме непосредно пред конференцију инструисао... Цела та ситуација била је деликатна.“⁴² Нешто касније, односно у емисији „Монитор“ немачког канала ARD, у октобру 2000, Хелена Ранта изјавила је: „Свесна сам тога да је цела сцена била намештена... На то су указивала већ прва наша истраживања... Избегавала сам да саму сцену назовем масакром... Рачак је био упориште ОВК, могуће је да су на том месту тог дана убијени припадници ОВК.“⁴³ Још једном, али сада у интервјуу *Berliner Zeitung*-у, Хелена Ранта ће покушати, као и многи други актери у југословенској кризи када оду с сцене, да се опере. Тада је саопштила да су у заташкавању стварно погинулих у Рачку (шиптарских терориста), активно учествовали, поред Вилијама Вокера, који је доминирао на конференцији за штампу, један фински дипломата (којег није идентификовала) и тадашњи немачки амбасадор у Београду Грубер (Wilfried Gruber), који су је, како каже, оставили на цедилу. Тада је такође признала да је у Рачку реч о погинулим терористима, а не о цивилима. Она је тада изнела да су у ноћи између 14. и 15. јануара 1999. године у околини Рачка вођене тешке борбе између српских снага и ОВК.⁴⁴ Франц Хуч (Franz-Joseph Hutsch), новинар и бивши мајор немачке војске, изјавио је да је групу новинара у Рачак довео Вилијам Вокер, при чему су новинари померали затечена тела и тако уништавали доказе, за шта их ни Вокер ни други члнови ОЕБС мисије нису опомињали. Место злочина није било обезбеђено, а било је чудно што се нигде нису видели чауре.⁴⁵ У овом, као и у ранијим случајевима када су Срби оптужени, није оформљена истражна комисија састављена од представника различитих страна.

До истине ће се у овом, као и у многим другим случајевима, долазити накнадно, и то корак по корак. За обмане и лажи неће одговорати нико. Руским ауторима Јевгенију Баранову и Александру Замислову, у документарном филму *Крај – осуђен на прогонство*, Хелена Ранта је изјавила да је пензионисани амерички генерал Вилијам Вокер, тадашњи шеф мисије ОЕБС-а на Косову и Метохији, био ужаснут резултатима истраге, а да она није била спремна да му се

⁴² *Jungle World*, 18. 8. 1999; нав. према: Елзесер, Ј. (2002), *Ратни злочини*, 54.

⁴³ Ђурић, К. (2006), „Рачак и светски медији“, у: Симић, И., *Истина у Рачку*, 298-307.

⁴⁴ *Berliner Zeitung*, 17. Januar 2004.

⁴⁵ Види: *Б 92*, 12. октобар 2004; такође: *Новости*, 13. октобар 2004. Касније ће Хуч изјавити да је патрола посматрача ОРБС-а у Рачку била чисто америчка – Ф. Ј. Хуч, „Плаћеници командовали ‘Олујом’“ (интервју), *НИН*, 21. октобар 2004.

супротстави. И том приликом нагласила да су то тела терориста, српских војника и становника села. У мемоарској књизи откриће да је онај неименовани фински дипломата заправо Перти Торстил (Pertti Torstila), тадашњи шеф у политичком одељењу МСП-а, и потврдити да је Вокер вршио притисак на њу – чак је преломио дрвену оловку и њеним је деловима гађао.⁴⁶ Упркос овоме, оригиналан извештај финских патолога о догађању у Рачку и даље је прекривен велом тајни.

Трибунал у Хагу, коначно, повлачи тужбе против српских званичника за случај Рачак. И на крају, свима је јасно да је случај Рачак инсцениран, али западни званичници до данашњег дана нису повукли оптужбу против Срба, јер би то са собом повукло и друге конвенције, по њих непријатне.

Извештавање евро-америчких медија о Рачку слично је као и у другим случајевима кад је реч о југословенској кризи, односно било је у великој мери само одјек ставова њихове политичке класе: за све су криви Срби. Француска политичка и културна елита није била у потпуности сагласна с одлуком да се бомбардује Београд (иако су то многи заговарали) – као што је у великој мери била сагласна да се за босанскохерцеговачки грађанско-верски рат оптужи Београд – односно у њој су се могли чути и дисонантни тонови, а будући да је политичкој класи, па самим тим и припадницима новинарског еснафа, било јасно да је производња случаја Рачак неопходна као „догађај с обарачем“, то јест за почетак бомбардовања, два водећа француска листа (чији су новинари боравили ба терену) износе озбиљну сумњу у Вокеров извештај и изјаве сељана. Насупрот овоме, у Немачкој, према Елзесеру (Elässer), само је *Berliner Zeitung* изнео сумњу у Вокеров усмени извештај и албанску пропаганду, јер је међу немачком политичком елитом постигнута широка сагласност да Немачка по трећи пут у двадесетом веку бомбардује Београд (овај пут као чланица НАТО-а).⁴⁷ Будући да се знало да је случај Рачак инсцениран како би се Србији поставио ултиматум и против ње започео необјављени рат, после започетог рата, да би се он оправдао, будући да је, како Херман каже, рат НАТО-а био базиран на лажима, те лажи су се у НАТО медијима – како је бомбардовање постајало немилосрдније – из дана у дан увећавале, и тако обезбеђивала морална подршка бомбардовању⁴⁸ а Србија натерала на покорност.⁴⁹

⁴⁶ *Политика*, 22. октобар 2008.

⁴⁷ О немачком учешћу у растурању друге Југославије види: Вуковић, С. (2001), „Немачка, Аустрија и разбијање Југославије“, *Социолошки преглед*, год. 35, бр. 3–4, 213–234 (<http://www.socioloskipregled.org.yu>).

⁴⁸ Ту „моралну“ подршку НАТО бомбардовању даће, између осталих, и Вацлав Хавел који ће то аргументовати тиме да је НАТО интервенцијом дата предност

На самом крају овог чланка, непходно је, у најкраћим цртама, казати да није спорно да до искривљавања слике коју медијски извештач (сликом или речју) или било који неутралан посматрач презентује јавности у свом опису, долази под мањи или већи утицај индивидуалних или колективних предрасуда, створених анимозитета, индивидуалних или колективних заблуда, перспективе (или „угла“) из које се догађај посматра, субјективних судова и погледа посматрача, културно-историјског наслеђа из којег посматрач долази, различитих политичких и вредносних назора, интерпретације, поткупљивости, необавештености и незнања, и слично, који су свакако имали и имају извесног, али не пресудног, утицаја на начин извештавања са ових или неких других простора. Насупрот овоме, да су та питања доминирала у начину извештавања, када је реч о југословенској кризи, оно би било далеко мање униформно и једнострано, јер би, с једне стране, сви ови чиниоци на различите посматраче (у овом случају медијске извештаче) различито деловали, односно не би све било представљено црно-белим сликама, и с друге, почињене грешке и једностраности биле би, макар и накнадно, признате а вероватно и исправљене. Али, када је реч о искривљеном извештавању евро-америчких медија о догађајима на тлу друге Југославије оно је у суштини настало под дејством унапред формираних ставова и, пре свега, унапред утврђене пропагандне парадигме, која је доминирала у јавном дискурсу Западу ради покривања сопствених интереса, а најпред тога ко је Жртва а ко Злочинац. Према томе, да је реч о искривљеном информисању које долазе из горе поменутих разлога, извештачи би, за чисте лажи и измишљотине (о којима ће касније бити више речи), као што је иначе чест случај када се сличн преступ направи у сопственој земљи, дошли под удар моралне осуде професионалне заједнице. Насупрот томе, многе лажи тих извештача биле су на разне начине подржаване, па чак и награђиване.

И на крају, овде се намеће неколико међусобно повезаних питања. Да ли су принципи и стандарди – који су на Западу толико изрекламирани да су постали мит – о коликом-толиком (или релативном) поштовању истине, широко прихваћени у оквиру професионалне заједнице и онда кад је у питању извештавање о унутрашњим збивањима? Ако је тако, да ли би они важили и када на ред дође извештавање о збивањима у другим (заинтересованим) земљама? Ко-

људским правима над правом државе. Havel, V., „Kosovo and the End of the Nation State“, *The New York Review of Books*, June 10, 1999, p. 6.

⁴⁹ Herman, S. E. „The NATO-Media Lie Machine: ‘Genocide’ in Kosovo?“, *Z Magazine*, May 1, 2000 (<http://www.zmag.org/zmag/about.htm>).

начно, да ли се ти принципи и стандарди пренебрегавају када су у питању амерички, немачки, француски – прокламовани или стварни – национални интереси?

Slobodan Vuković, Beograd

THE VASE MISKINA STREET, MARKALE, RAČAK: THE TRIGGER EVENT

Summary

In this text a few trigger event are analyzed, i.e. events that in Euro-American media started an avalanche of accusations against the Serbs and Serbia, that was supported by western officials. Events like the event in the street of Vase Miskina are, as a matter of fact, crimes of the Muslims against their own people, but which were imputed to the Serbs. After those events the Bosnia Serbs were bombed and sanctions against Serbia were introduced. The next case (event) that is analyzed in the is the case of the village Racak, when international officials and observers constructed the alleged Serbian crime against the civilian population and in that they had the help of the so-called impartial observers. The case of Racak served as a justification for the NATO aggression against Serbia. After all those cases, as it is well-known, the officials of "international community" started the punishment of the Serbs and Serbia.

Key Words: Vase Miskina Street, Markale, Račak, Trigger Event, Anti-Serbian